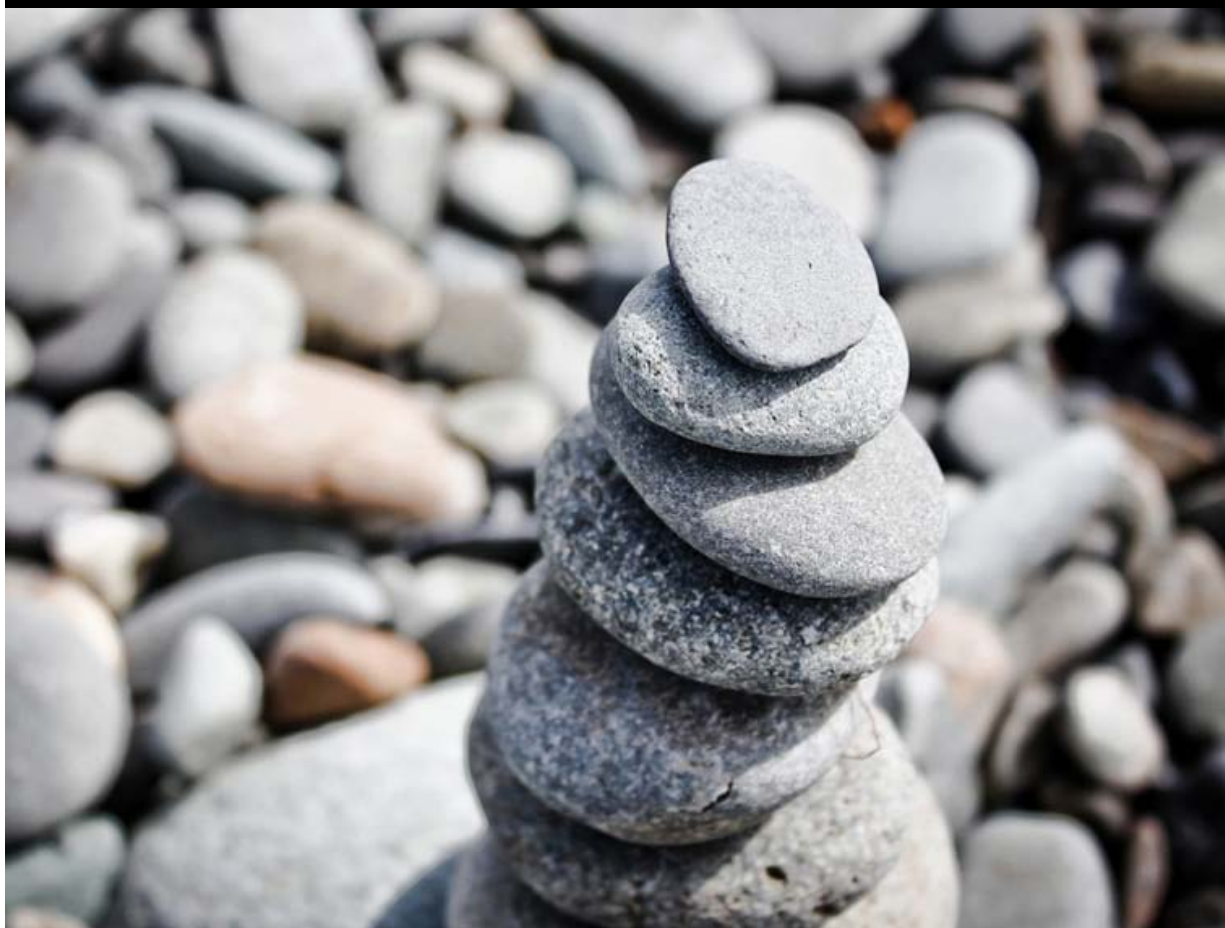

**En strategi for å få sagt
opp EØS-avtalen og
erstattet den med en
(moderne) handelsavtale**
– *innspill til Nei til EUs strategidebatt*

Innhold

1. Historikk: Nei til EUs strategi 2008-d.d.	2
2. Hva er målet? Hva er vårt alternativ?	3
3. Hvem må overbevises?	4
4. AP som nøkkelpartiet	5
5. Fagbevegelsen – der bevegelsen skjer	6
6. KrF, Venstre og FrP	7
7. EØS utfordrer på bred front	8
8. Kamp i enkeltsaker	9
9. Folket som trumfkort – folkeopplysning	10
10. En farbar vei ut av EØS	10

Nei til EUs strategidebatt 2014

Notatet er et bidrag til strategidebatten i Nei til EU og i nei-alliansen. Det er utarbeidet av undertegnede på oppdrag fra det styrenedsatte strategiutvalget, og skal nå ut til debatt og innspill, før det inngår i utvalgets sluttrapport som er planlagt i august.

Heming Olaussen

Leder i Nei til EU

En strategi for å få sagt opp EØS-avtalen og erstattet den med en (moderne) handelsavtale

Nei til EU arbeidsnotat nr. 2/2014, utgitt april 2014. Bestilling / nedlasting: www.neitileu.no.

Forsidefoto: Keith Bloomfield, bildet er beskjært. Layoutmal: Eivind Formoe.

Notatet er skrevet av Heming Olaussen, leder i Nei til EU.

Redaktør for arbeidsnotatene: Morten Harper.

1. Historikk: Nei til EUs strategi 2008 – d.d.

Perioden 1994-2008 var mer preget av en konsolidering av nei-seieren i 1994 enn av sterkt fokus på EØS-avtalen som sådan. I perioden 2001-2003 var det en reell fare for at ja-siden skulle reise en ny kamp mot EU. Det var periodevis ja-flertall i opinionen, øst-utvidelsen skapte usikkerhet i fagbevegelsen, USAs Irak-krigføring skapte en forventning blant radikale om et progressivt EU m.m. Dette endret seg fra våren 2005. I perioden 94-08 var det enkelte kampanjer mot konkret EU-lovgivning og EØS-tilpasning; Kampanje for trygg mat, mot at veterinærlovgivninga skulle inn i EØS, patent på liv-direktivet m.m. Hjemfallsaken vakte betydelig offentlig debatt. Det var imidlertid først med EU-domstolens avgjørelser i den s.k. «Laval-kvartetten» og i kampen mot tjenstedirektivet at (deler av) fagbevegelsen virkelig begynte å røre på seg. Felles for alle delkampene, var at de endte med politisk nederlag. Hjemfallsaken endte med en (uventet) dom i EFTA-domstolen, men man fant fram til politisk akseptable løsninger i etterkant. Alle nederlagene økte frustrasjonen over EØS-avtalens uforutsigbarhet og utbredelse.

Våren 2008 vedtok Nei til EU strategien «NOU om EØS», der det sentrale kravet var en full evaluering av EØS-avtalen gjennom et bredt sammensatt offentlig utvalg. Det var først da LO-kongressen i 2009 – på bakgrunn av erfaringene med tjenstedirektivkampen – vedtok å støtte kravet, at det fikk gjennomslag. Med valgseieren til de rødgrønne i 2009 fikk SV og SP dette inn i regjeringserklæringa (Soria Moria II) og Sejerstedutvalget, med bl.a. Dag Seierstad som medlem, ble en realitet fra nyttår 2010. Resten er for så vidt historie, men må fylles ut med det interessante faktum at 15 organisasjoner kom sammen i «Alternativprosjektet» som fikk fram «Alternativrapporten» i mars 2012 – to måneder etter at Sejersted & co («Europautredningen») la fram sin NOU: «Innenfor og utenfor». Prosjektet var i all hovedsak finansiert fra fagbevegelsen. Bemerkelsesverdig var et landsmøtevedtak i Fellesforbundet høsten 2010 som både ga sin tilslutning til prosjektet, og som dessuten bevilget penger, mot ledelsens ønske.

En kan hverken si at NOUen eller Alternativrapporten ble skjellsettende for norsk EØS-debatt, sjøl om de begge bidro til økt fokus på spørsmålet. Sejersted-rapporten har nok satt spor etter seg som premissgiver i offentlige dokumenter og til dels i Stortinget. Alternativrapporten i Nei til EU og i deler av fagbevegelsen. Det store «offentlige samtalen» om EØS uteble likevel. Til dels fordi dette var tungt stoff? Spesielt for media? Like mye fordi saken er politisk uhyre kontroversiell og sensitiv, spesielt inn i en rød-grønn regjeringsallianse?

Det andre beinet i Nei til EUs strategi fra 2009 og framover var satsing på en EØS-radikalisering i fagbevegelsen, spesielt i LO-forbund. Ut fra en analyse av at EØS ville gå stadig hardere ut over «Den norske modellen», et anstendig arbeidsliv og norske arbeidslivsregler og at det ligger en sterk kampkraft i en sterk norsk fagbevegelse, søkte Nei til EU stadig tettere samarbeid med tillitsvalgte og organisasjonsledd i ulike deler av fagbevegelsen. Alternativ-prosjektet er nevnt, det ble satset på kunnskapsformidling og informasjon gjennom utredninger, pamfletter og løpesedler, seminarer, studiesirkler og møter. Fagforbundet, som er representert i NtEUs styre, har stått sentralt, men også El&IT-forbundet, LO-avdelinger m.fl. har vært viktige. Det ble også utviklet viktige allianseerfaringer gjennom kampfellesskap i postdirektiv- og vikarbyrådirektiv-kampanjene.

I 2013 kom det svært viktige EØS-kritiske vedtak i flere forbund, som Handel&Kontor, El&IT, Fagforbundet – og deretter på LO-kongressen. I 2014 vedtok Transportarbeiderforbundet som det første forbundet siden 1994 å kreve EØS-avtalen oppsagt.

Samtidig med dette fokuset på EØS og på fagbevegelsen, har vi erfart en viss avventende tilbakeholdenhet fra landbruksorganisasjonene. EØS oppleves ikke på samme måte som en umiddelbar trussel, og man er usikre på hva en endring kan innebære, hva alternativet kan bety. Det pekes på at Nei til EU bør prioritere økt støtte fra fagbevegelsen. Imidlertid ser vi at også landbruket presses av EU via EØS, som i tollvernsaken, i spørsmålet om fortilsetting, i forhandlingene om matimport m.v. Det trengs mer EØS-debatt i landbruket, sentralt og lokalt. Det er et potensiale for fellesskap mellom landbruk og fagbevegelse i forsvar av den norske modellen, i motsetninga mellom «samholds-Norge» og «markeds-Norge».

Rent politisk har vi sett en slags forsteining av frontene, idet AP – både ja- og nei-siden – har sluttet 100 % opp om EØS, KrF forsterker sitt budskap om at EØS er deres førstevalg, Venstre er helt klare på sitt ja til EØS og FrPs gryende EØS-kritikk er pakket inn i regjeringsdeltakelsen med Norges mest EU-servile parti: Høyre. På den annen side er nå SP og SV frigjort til å fremme også sin prinsipielle EØS-kritikk. MdG er for EØS, men spørsmålet synes å være av liten betydning for dem. Det er likevel viktig å få fram at det politiske skismaet mellom f.eks. Nei til EU og KrF ikke har forhindre et godt samarbeid om konkrete saker og et vennligsinnnet klima mellom de to organisasjonene. Når det gjelder opinionen, er bildet sammensatt – se Notat nr. 1 2014 – om folkeavstemming om EØS - av Morten Harper.

2. Hva er målet – hva er vårt alternativ?

I den landsmøtevedtatte arbeidsplanen for 2014-15 er dette formulert slik: «Nei til EU vil ha Norge ut av EØS og at forholdet til EU fremtidig skal reguleres gjennom en handelsavtale og klart avgrensede samarbeidsavtaler, der ikke EU-vedtak gis automatisk forrang framfor nasjonalt lov- og avtaleverk, ILO-konvensjoner med videre. Nei til EU vil konsentrere EØS-debatten hva slags alternativer som finnes til dagens EØS-avtale og gjøre dette til en viktig sak i den offentlige debatt.»

I Alternativrapporten (2012) skisseres hele 6 alternativer utafor EØS.

Styret i Nei til EU vedtok 15.3.14: «Nei til EU krever at Stortinget skal vedta en offentlig utredning om alternativer til EØS. Grunnlovsjubileumsåret bør brukes til å utrede en mer demokratisk avtale enn dagens EØS-avtale.»

For å rydde litt:

A. Hva er vårt alternativ?

Det er ikke 100 % klart. Begrepet «handelsavtale» viser til at det foreligger en handelsavtale fra 1973, som ligger sovende under EØS. Denne sikrer frihandel mot EU med industrivarer, og vil automatisk tre i kraft igjen om EØS-avtalen sies opp.

Det er åpenbart at dette ikke vil være tilstrekkelig for norsk nærings- og arbeidsliv. Blant annet må tjenester inn i avtalen i en eller annen form. Det må også defineres nærmere hva som ligger i begrepet «klart avgrensede samarbeidsavtaler». F.eks. dukker spørsmålet om Schengen-avtalen fram i en slik sammenheng.

Nei til EU har begynt å bruke begrepet «moderne handelsavtale» som spiller hen mot en oppdatert avtale – m.a.o. at det ikke er nok å vinne fram med kravet om at EØS skal sies opp, men at det må forhandles i tillegg. Hva denne avtalen mer presist skal omhandle er et stykke utredningsarbeid som ingen har gjennomført. Derav også kravet fra styret i Nei til EU (og fra Senterpartiet) om en offentlig utredning av alternativer. Dette er et riktig og viktig demokratisk krav, men det overflødiggjør ikke nødvendigvis behovet for at vi sjøl foretar en utredning om dette, kfr. erfaringene med NOUen/Alternativrapporten. Disse erfaringene tilsier at vi nettopp bør invitere allierte med i et slikt arbeid. En slik utredning bør kanskje foreligge FØR en offentlig NOU, slik at den kan bli premissførende. «Menon-rapporten» fra 2013, som særlig bygger på en inngått avtale mellom EU og Sør-Korea («Koreu-avtalen») viser interessante elementer som kan gå inn i en slik avtale.

Vi har altså et svar, men det er et utilstrekkelig svar. Det kan bli et problem for oss i en kampanjefase mot EØS. Vi vil bli avkrevd svar, ikke minst fra næringsliv og fagbevegelse, partier og media. Spørsmålet er hvor høyt presisjonsnivået kan være på et slikt svar? **Dette spørsmålet må vi diskutere nøye, også med våre alliansepartnere.**

B. Spørsmålet om forhandlinger med EU

I EØS-debatten så langt har det blitt påstått at a) EU vil ikke forhandle med oss og b) Vi vil møte overmakten i slike forhandlinger om de finner sted.

Den første påstanden har Nei til EU tilbakevist i en rekke publikasjoner. Disse bør systematiseres og finpusses når behovet er der.

Den andre påstanden er satt fram av bl.a. Trond Giske, f.eks. ved åpninga av Nei til EUs 2014-kampanje i Oslo i februar 2014.

Det er en påstand vi ikke kan ta lett på. Det er både slik at mange i EU mener Norge er et rikt land som kan bidra mer til EU, et uttrekk fra EØS vil lett bli beskrevet som en form for norsk egoisme, og forhandlinger er generelt ikke noen søndagsskole. En skal også ta i betraktning hvem som evt. kommer til å representere Norge i slike forhandlinger.

Vårt svar må være at Norge har gode kort på hånda i form av råvarer EU trenger, at EU har overskudd på handelsbalansen med Norge (minus olje/gass), at det er gode naboer vi snakker om, og at EU trenger en vennligsinnet gassleverandør til Europa i årevis framover, ikke minst sett i lys av de tendenser til gjenoppliving av kald krigsretorikk vi har sett den seinere tid. Først og fremst trengs det ei regjering og et storting som tør å stå opp for våre nasjonale interesser.

3. Hvem må overbevises i EØS-spørsmålet?

De stortingspartier (SP, SV) som i dag ville stemt for en oppsigelse av EØS-avtalen, utgjør i dag under 10 % av velgerne. I tillegg kommer Rødt, Kystpartiet og andre mindre partier utenfor Stortinget, samt NU og ett fagforbund – Transportarbeiderforbundet. Nå er det langt flere velgere enn stortingsrepresentanter som ønsker en slik løsning (mellom 20 og 45 %, avhengig av hvordan man spør, kfr. Notat 1 2014 av Morten Harper), men heller ikke der finnes det noe trygt flertall for Nei til EUs EØS-standpunkt.

Det er m.a.o. mange som må overbevises:
- Først og fremst velgerne, eller opinionen.

- Dernest våre nærmeste venner i fagbevegelse, landbruket, politiske organisasjoner m.fl.

Nei til EU trenger å utvikle en tydeligere folkeopplysningsstrategi. Hvilke befolkningsgrupper er viktigst å nå, geografisk, aldersmessig, sosialt? Hvilke metoder er de beste å bruke overfor ulike grupper? Hvilke ressurser har vi til rådighet, og hvordan bruker vi disse best? Hvordan bidrar vi best mulig til en opplyst samfunnsdebatt om EØS?

Nei til EU er kjent som en solid kunnskapsorganisasjon, som leverer faktabasert informasjon til våre egne medlemmer og våre nære omgivelser. Vi deltar også aktivt i samfunnsdebatten der den foregår, og i den grad vi slipper til – sentralt og lokalt. Vi har utviklet et ganske godt opplegg på nett, spesielt på Facebook. Vi nyter tillit i det politiske miljøet, og benyttes som kunnskapsleverandører i ulike settinger. Vi har vist at vi er lojale og troverdige støttespillere i ulike aksjoner og kampanjer, og at vi også kan ta ledelsen i slike når det er nødvendig, f.eks. for å stoppe Stortinget i å endre Grunnlovens § 93.

Vi har imidlertid også tydelige svakheter, i form av et fallende medlemstall, begrenset økonomi, redusert stab, skjeiv alders- og kjønnsammensetting av medlemsstokken, begrenset aktivist-kapasitet, få aktive lokallag og flere fylkeslag med begrenset evne til noe særlig utadvendt aktivitet.

Med dette som basis bør det være åpenbart at Nei til EU ikke kan – og heller ikke bør – dra lasset i en «Ut av EØS»-kampanje aleine. Vi trenger gode, og sterke allierte. Det må være jobb nr. 1 å få langt flere over på vårt politiske standpunkt. Vi bør ikke gå over bekken etter vann, men først og fremst fokusere på nei-alliansens ulike organisasjoner; KrF, AUF, Venstre, landbruksorganisasjonene, fagforbund og – foreninger, Mållaget/Målungdommen m.fl. Vi bør stimulere en kritisk debatt i FrP og AP, og i offentligheten.

4. Arbeiderpartiet som nøkkelpartiet

Det hele er på en måte et enkelt regnestykke. Vi kan gå ut fra som sikkert at Høyre ikke ønsker å imøtekomme et krav om å si opp EØS-avtalen. Høyre ønsker et tettest mulig forhold til EU. Så lenge folket blokkerer deres løsning: EU-medlemskap, anser Høyre EØS for å være den nest beste, uansett taktisk kritikk av avtalens udemokratiske karakter.

Høyre og Arbeiderpartiet har flertall på Stortinget. Det har de hatt ved de nesten hvert valg i nyere tid. Høyre og AP har til felles at de har programfestet norsk EU-medlemskap, men til forskjell fra Høyre har AP hatt en aktiv nei-side i partiet både i 1972 og 1994, og pr. i dag har ja-siden i AP lagt til side spørsmålet om medlemskap, da både folket og partiets egne velgere er soleklare på nei-standpunktet. Det var primært Høyre og AP som blokkerte kravet om en folkeavstemming om EØS i 1991-92.

AP er et klart ja til EØS-parti. For ja-siden i partiet gjelder noe av det samme resonnementet som for Høyre. For nei-siden er det mer sammensatt. Det handler til dels om et taktisk standpunkt, til dels mener man at EØS er til å leve med, og langt bedre enn EU-medlemskap. En skal heller ikke undervurdere behovet for «borgfred» i partiet; EØS blir et kompromiss som gjør at traumet fra EU-kampen kan skyves under teppet. Det er påfallende hvordan «alle» i AP i dag definerer gamle motsetninger i partiet som

utvisket, kfr. lederspørsmålet etter at Stoltenberg gikk til NATO, og utsagn om at partiet aldri har stått så samlet som i dag. Her sies det mellom linjene at EØS samler, og at EU-spørsmålet er uaktuelt.

På tross av dette ser vi at det kan reises motstand også i AP på konkrete utslag av EØS, spesielt inn mot arbeidslivet. Partiets landsmøte i 2011 med vedtak om veto mot postdirektivet var historisk, men også i sakene om EUs tjenstedirektiv og vikarbyrådirektivet var det betydelig motstand i rekkene. Nå bekymrer man seg for svekkelsen av den differensierte arbeidsgiveravgifta, for anskaffelsesdirektivet, jernbanepakke IV og for håndhevingsdirektivet, samt postdirektivet på nytt. Det finnes altså en åpning for kritikk av konkret EU-lovgivning importert via EØS, men man har en høy terskel for å omgjøre dette til en prinsipiell EØS-kritikk. Det er likevel interessant å merke seg at f.eks. Hallvard Bakke i enkelte sammenhenger mener EØS kan ha en for høy pris for Norge, og at det kommer enkelte vedtak med nei til EØS på fylkesnivå i AP/AUF.

Vår utfordring er å bevege (deler av) AP fra det konkrete til det prinsipielle. Å ta på alvor den maktoverføring som EØS gir til EU, forsvare den nasjonale sjølstendigheten som sto så sterkt også for APs nei-side i 1972 og 1994, forsvare nasjonal kontroll over egne naturressurser, og det nasjonale demokratiet. Men først og fremst må argumentasjonen bygge på forsvaret av den norske modellen, et anstendig arbeidsliv, kampen mot sosial dumping og forsvar av arbeidsmiljølov, faste ansettelses, tariffavtaler, streikerett, kampen mot den økende kriminaliteten i arbeidslivet osv. – og sette den inn i en EU/EØS-sammenheng.

En hovedutfordring for Nei til EU i så måte er vår begrensa kontaktflate mot AP-miljøer. Vi har enkeltmedlemmer og noen tillitsvalgte med AP/AUF-bakgrunn, og vi har et stort sett ryddig og greit samarbeidsorientert forhold til AUF sentralt, herunder kamfelleskap på enkeltsaker. Men i det store og hele er det lite kontakt mellom sentrale AP-miljøer rundt om i landet, og Nei til EUs tilsvarende.

For å sette det på spissen: Hvordan overbevise noen du i liten grad kommuniserer med?

5. Fagbevegelsen – der bevegelsen skjer

Det er i fagbevegelsen, spesielt innen LO, at vi har sett EØS-kritikken ta form og utvikles. Gjennom konkrete erfaringer med EU-lovverket på stadig nye områder, utvikles det en politisk bevissthet om sammenhenger. LO-kongressens (2013) vedtak som krever «forrang» for norsk arbeidsmiljølov og norske arbeidslivsregler framfor EØS, kom som en høyst uventet og uønsket overraskelse for så vel AP- som for LO-ledelsen. De måtte også se at Kongressen (enstemmig) vedtok et «forberedende veto» mot så vel håndhevingsdirektivet som jernbanepakke IV. Siden har altså Transportarbeiderforbundet gått enda lenger, og krevd EØS-avtalen oppsagt. Dette er vi sjølsagt veldig glade for, og oppmuntra av. Samtidig må det påpekes at 27 forbund fremdeles er «for» EØS-avtalen, og også alle hovedsammenslutninger utafør LO.

Imidlertid vil en videre utvikling av EØS-kritikken i fagbevegelsen ha en viktig tilleggfunksjon; Den vil slå inn i Arbeiderpartiets rekke. Slik vi så blant annet postdirektivet gjorde. AP er så tett knytta opp til LO, både sentralt og lokalt, at partiet ikke har råd til å miste støtte derfra i kommende valgkamper. En utvikling der LO og AP glir fra hverandre i EØS-spørsmålet vil være sterkt uønska (av begge) men kan likevel

bli resultatet dersom grunnplanen, tillitsvalgtsjiktet og enkeltforbund i LO ikke vil akseptere at EU dikterer norsk arbeidsliv.

En strategi fra Nei til EUs side som bygger på kunnskapsleveranse, samarbeid og kamfelleskap med fagbevegelsen må derfor fortsatt være ei hovedlinje i arbeidet mot EØS. Den er både saklig og strategisk begrunna. Vi er lojale mot konkrete delmål (eksempelvis «veto mot jernbanepakke IV») men arbeider samtidig for vår del med å sette enkeltspørsmål inn i større kamp for økt nasjonalt sjølstyre og demokrati – altså ut av EØS. Det har vi vært åpne på i mange år. Alle veit hvor de har oss, og kan være trygge på oss. Vi hverken misbruker eller utnytter konkret aksjonsfelleskap, men har en rolle utover dette. Vår særegne rolle er å vise sammenhenger og påpeke EØS-avtalens betydning for de angrep norsk arbeidsliv utsettes for via EUs fire friheter og det indre markedets konkurransetvang, samt å vise at det finnes konkrete alternativer som ivaretar norske arbeidsplasser.

6. KrF, Venstre og FrP

EØS har en spesiell historie i **KrF**. Partiet var nøkkelparti og tunga på vektskåla da avtalen ble vedtatt i Stortinget i 1992, noe som til dels fortsatt preger partiet. KrF er tydelige på at for dem er EØS primærvalget i forholdet til EU. De er samtidig et helt klart nei-parti. KrF er også et parti som har et klart standpunkt for bruk av reservasjonsretten for å forsvare viktige nasjonale interesser, slik vi har sett ved flere anledninger, bl.a. i forhold til patent på liv-direktivet, datalagringsdirektivet o.a. Partiet er åpne for sak-til-sak samarbeid med Nei til EU, og avviser ikke en EØS-debatt eller en alternativ-debatt, kfr. Hareide på Nei til EUs landsmøte for noen år siden. Lokalt er nok en del KrF-ere skeptisk til selve EØS-avtalen, men spørsmålet står ikke høyt på dagsorden i partiet. KrF er i inneværende stortingsperiode bundet opp til avtalen med Høyre/FrP-regjeringa, men kan også tenkes inn i andre konstellasjoner i neste periode. KrF er et viktig parti for Nei til EU å holde en god dialog med. Nei til EU har lagt stor vekt på å ha KrF representert i ledelsen av Nei til EU, og har hatt flere møter med partiet sentralt, noen steder også lokalt.

Venstre er klart for EØS, og har flyttet seg til et nøytralt ståsted i selve EU-spørsmålet, tilsvarende FrPs EU-standpunkt. (Følge folkeavstemmingsresultatet). Nei til EU har hatt et positivt aksjonsfelleskap med Venstre i DLD-saken (som nå er kommet opp igjen), og søker kontakt når det oppfattes som naturlig. Venstre har også folk i Nei til EUs sentrale ledelse, noe vi setter stor pris på. Venstres politiske utvikling er imidlertid en utfordring, men i saken om tollvernet f.eks. spilte Venstre en helt avgjørende positiv rolle, noe som også viser at partiet ikke er blitt et dogmatisk liberalistisk parti. Venstre sitter med en av nøkkelrollene i inneværende stortingsperiode sammen med KrF, i egenskap av støttepartier for Regjeringa i Stortinget.

Fremskrittspartiet vedtok på sitt siste landsmøte å åpne for en reforhandling av EØS-avtalen. I regjering med Høyre har de imidlertid måttet gi seg på dette, og regjerer (som den rød-grønne regjeringa) på basis av EØS. Flertallet av velgerne til FrP er både mot EU-medlemskap og kritiske til EØS. FrP er også historisk sett et parti som ønsker økt bruk av folkeavstemninger, men har så langt avvist dette mht. EØS. Nei til EU har ingen organisert kontakt med FrP, men det finnes FrP-ere som er både medlemmer og tillitsvalgte lokalt fra FrP. Partiet har mange EU-motstandere, og har utgjort en viktig

del av basisen for å blokkere forslag om å endre Gr.l. § 93 i Stortinget. Partiet blir etter hvert utfordret av EU/EØS på en rekke områder, innen transportsektoren, velferdsområdet, olje/gass m.v. Det er ikke gitt hvordan FrP vil håndtere disse utfordringene. Nei til EU bør søke å påvirke FrP i en kritisk retning, også for å få partiet til å ta sitt eget landsmøtevedtak på alvor. I denne sammenheng er det sjølsagt svært interessant at FpU på sitt landsmøte nå nylig har vedtatt å si nei til norsk EU-medlemskap. Det kan skape en ny dynamikk i debatten på den politiske høyresiden!

7. EØS utfordrer på bred front

Sjøl om EØS-avtalen i særlig grad utfordrer på arbeidslivets område, har avtalen også vist seg problematisk på så vidt forskjellige områder som alkoholpolitikk, personvern, likestilling, distriktspolitikk, smittevern, mattrygghet, handel med landbruksvarer, patent på liv, eiendomsrett til vannkrafta, gassprising, velferd, helse, frivillighet, transport m.m.m. I særlig grad utfordres selve demokratiet gjennom omfattende overføring av makt til Brussel på områder som det ble forsikret om (i 1992) skulle holdes utafor EØS, og gjennom EUs etablering av stadig nye tilsyn og byråer med overnasjonale fullmakter, bl.a. til bøtelegging av norske bedrifter og enkeltpersoner.

Sjøl om det har vært ført kampanjer og ytt motstand på flere av disse områdene, har ikke dette i særlig grad ført til økt politisk motstand mot selve EØS-avtalen. Det er bra at også EU/EØS-tilhengere yter motstand mot konkrete direktiver (DLD, post etc.) men det kan se ut til at dogmet om at vi «må» ha EØS for å få solgt varene våre hittil har trumfet den del-innsikten i EØS som kommer fra konkret direktivmotstand.

Spørsmålet er om dette kan endre seg?

a) Bredere EØS-kritikk?

EU utfordrer nå kraftig gjennom sin ensidige endring av regelverket for differensiert arbeidsgiveravgift. Spesielt i Nord-Norge oppfattes dette som en provokasjon mot næringsliv og arbeidsplasser i nord. Både kraftbransjen og f.eks. Widerøe fortviler. Det er snakk om hele 1,5 milliard i økte kostnader bare for Finnmark og 42.000 arbeidsplasser innen transport, finans, energi m.m. trues. Samtidig er det tendenser til at partier gjør dette til en partipolitisk kamp i Norge enn til et EØS-spørsmål, kfr. Helga Pedersen angrep på regjeringa i saken. I og med at vedtaket i EU faktisk kom sommeren 2013, kan en slik tilnærming ende opp i et nasjonalt «svarteper-spill» og politisk avmakt snarere enn i en økt bevissthet om EU og EØS-avtalens rolle. Her har Nei til EU sentralt og lokalt en særegen utfordring i å vinne kampen om definisjonsmakta. Om en også kopler denne saken til andre saker som også vil utfordre nord-norsk næringsliv, som postdirektivet, vil en tydeligere opinion mot EØS som sådan kunne utvikles. Tilsvarende er det viktig å gripe fatt i andre konkrete EØS-saker som mange vil oppleve som konkrete trusler mot sine liv, sitt arbeid og/eller sitt livsgrunnlag. En slik inngang vil gi muligheter for nye allianser, kfr. for eksempel den sterke motstanden mot kabotasjekjøring fra norsk transportbransje, ikke bare fra fagbevegelsen.

b) Avkle myten

Nei til EU har gjennom et årelangt omfattende dokumentasjons- og informasjonsarbeid søkt å avkle den seiglivet myten om at vi må ha EØS av hensyn til næringsliv og arbeidsplasser. Både Alternativrapporten (2012) og Menon-rapporten (2013) har dette

som et særlig fokus. Flere Vett-hefter, utallige kronikker, støtte fra folk som Hallvard Bakke etc. har bidratt til folkeopplysning på temaet. Vi kan imidlertid ikke si at vi har lykkes godt nok med å nå bredt nok ut – hverken til folk flest eller i det politiske miljøet. Derimot kan en nok si at vi til en viss grad har nådd ut med myteknusing i fagbevegelsen.

Det er behov for et enda mye sterkere fokus på dette temaet, satt inn i en helhetlig folkeopplysningsstrategi, kfr. pkt. 2,3,5 og 8.

8. Kamp i enkeltsaker

Nei til EU har opp gjennom årene deltatt i/tatt initiativet til en rekke kampanjer og aksjoner i forhold til enkeltsaker i EØS. Bortsett fra i kampen mot postdirektivet har vi ikke nådd direkte politiske resultater av disse kampanjene. Interessant nok kom denne seieren via et grasrotoppør i AP. Via EØS kommer det etter hvert så mange utfordrende direktiver, forordninger og andre initiativ fra Brussel, at det kan være ganske utfordrende å reise motstand i sak etter sak. Våren 2014 står vi overfor saker som: Differensiert arbeidsgiveravgift – postdirektivet – anskaffelsesdirektivet – håndhevingsdirektivet – jernbanepakke IV – kabotasje – bankinnskuddsgarantidirektivet – finansstilsyn – forhandlinger om EØS-avgift m.m. Dessuten viktige saker innen andre avtaler, som Schengen, forskningspolitikk, utdanningspolitikk, miljøpolitikk o.a.

Det er likevel viktig for Nei til EU å engasjere seg videre i konkrete enkeltsaker.

For det første fordi det forventes av oss, at vi leverer kunnskap og ideer, fra våre nærmeste allierte og samarbeidspartnere, som SV, SP, viktige deler av fagbevegelsen o.a. For det andre fordi vi må vise folk som rammes av konsekvensene av EØS-avtalen at vi er opptatt av dem, kfr. differensiert arbeidsgiveravgift i Nord-Norge. Det skaper tillit. For det tredje fordi de konkrete sakene gjør EØS begripelig og konkret for folk. EØS som sådan ER komplisert og krevende, kfr. også hvor mange som svarer «vet ikke» på meningsmålinger om EØS. For det fjerde fordi det gir oss muligheter for å skape nye allianser og samarbeidspartnere, kfr. alle som i dag opprøres i nord over endringene i arbeidsgiveravgifta, kampen mot postdirektivet, vikarbyrådirektivet (som utløste et «opprør» i ja-forbundet Fellesforbundet) etc. For det femte fordi det er den veien vi kan vise til konkrete seire, kfr. post. For det sjette fordi det er den veien vi enklest kan få flere med på laget også i den allmenne EØS-kampen. Som når landbruket utfordres på tollvern og forhandlinger om import av mat, samt hva slags for som kan benyttes til husdyra.

Nei til EU må ikke «hoppe over» den konkrete EØS-kampen, den som direkte berører mennesker og organisasjoner i Norge. Vi må imidlertid prioritere knallhardt mht. hvilke saker hele organisasjonen skal engasjere seg i, og hvilke som må overlates til Nei til EUs sentrale apparat, utvalg, arbeidsgrupper, enkeltfylkeslag etc.

For 2014 har styret i Nei til EU vedtatt at det er kampen for fortsatt veto mot EUs 3.postdirektiv som prioriteres. Samtidig har både differensiert arbeidsgiveravgift, anskaffelsesdirektivet, håndhevingsdirektivet og jernbanepakke IV betydelig potensiale for motstandskamp, allianseutvikling og bevisstgjøring. **Det betyr at vi må ha fleksible strategier for innsats på ulike nivåer, avhengig av ressurser og potensiale.**

9. Folket som trumfkort – folkeopplysning

De to folkeavstemmingene om EU har lært oss at veien til seier går via folkemobilisering. Nei til EUs landsmøte har vedtatt at Nei til EU ønsker at EØS-saken også skal gå til folkeavstemming. Det er utarbeidet et eget diskusjonsnotat om dette, kfr. Notat nr. 1 2014.

Her skal vi bare drøfte enkelte sider ved folkeopplysning som strategi.

Nei til EU bruker svært mange metoder for å drive folkeopplysning – alt fra klassesett av opplysningsmaterieell i skolene til Facebook. Vi bruker dessuten mange tradisjonelle metoder, som møter, seminarer, konferanser, avisinnlegg, infomaterieell, hjemmeside, e-postlister, daglige nyhetsklipp. Vi har ingen statistikk som forteller oss eksakt hvem vi når, hvor bredt vi når ut (unntatt på nettet), eller hvilken effekt det vi gjør faktisk har. Vi vet at vi når våre egne 26.000 medlemmer ganske godt med Standpunkt og annen info som Steinrøysa og lokale medlemsaviser, men er mer usikre på effekten i forhold til omgivelsene. I forhold til de kampanjene vi har drevet/vært med på å drive, har vi en ganske klar oppfatning av at det vi gjør har betydning, kfr. vikarbyråkampanjen, alternativprosjektet, postdirektivkampanjen, Grunnlovens § 93 m.m.

Det er tidligere i notatet pekt på at vi trenger en folkeopplysningsstrategi, sentralt og lokalt.

Vi trenger dessuten en gjennomgripende strategisk vurdering i forhold til det medielandskapet som utvikler seg rundt oss: Twitter, Instagram, betaling for stoff på avisenes nettsider, papiravisenes død(?), nisje- og lokalavisers oppsving, folket som ikke ser de samme programmene eller tv-kanalene lenger, m.m. Hvilken vei skal NtEU satse her?

Vi må sjølsagt erkjenne våre begrensninger, men nettopp pga. manglende kapasitet og ressurser er det nødvendig å gjøre bevisste og strategiske valg, ikke bare gjøre «mer av det samme» i en verden som forandrer seg. Her kan vi lære mye av andre organisasjoner som har kommet lenger.

10. En farbar vei ut av EØS

Jeg vil påstå at det ikke finnes noen «quick fix» i dette spørsmålet, bare langsiktig, strategisk arbeid der stein legges på stein. Stortingsvalget 2017 er neste store korsvei, herunder forberedelsene til dette, nominasjons- og programprosesser osv. i 2016/2017.

Aller viktigst er folkeopplysning. Der trenger vi en egen strategi for å målrette innsatsen. Nei til EU har en betydelig politisk kapital som kunnskapsleverandør. Den må foredles.

Dernest må alliansearbeidet videreutvikles, spesielt inn mot fagbevegelsen, men også inn mot andre organisasjoner, bevegelser, partier og aktører. Konkret aksjonsfelleskap i enkeltsaker må videreutvikles, og må fra vår side koples til en bevisstgjøring om EØS-avtalens utfordringer for norsk demokrati og samfunnsutvikling.

Det må reises en alternativdebatt, og Nei til EU og nei-alliansen må sjøl avklare sitt eget alternativ. Kravet om en offentlig utredning må settes på dagsorden.

Nei til EU må i mye større grad interessere oss for å komme i dialog med Arbeiderpartiet, ikke minst lokalt og regionalt. AP sitter med nøkkelen til en

oppsigelse av EØS. Pr i dag har nøkkelen gått i vranglås. En viktig metode for å åpne døra går via økt EØS-debatt og –motstand i fagbevegelsen.

Vi må også fortsette å dyrke et saklig samarbeidsforhold til KrF og andre organisasjoner i våre omgivelser som pr. i dag er EU-motstandere og EØS-tilhengere. De er de nærmeste til å opprette en dialog med, og prøve å vinne over på vårt standpunkt.

Nei til EU må styrkes organisatorisk. Organisasjonen trenger kraftig til fornyelse og foryngelse, økt aktivisme, bredere deltakelse, større økonomiske muskler og et sterkere alliansearbeid, spesielt lokalt. Dette er særlig utfordrende når så mange mener EU-kampen er «vunnet», noe som nettopp viser at EØS-spørsmålet på ingen måte har inntatt samme rolle i folks bevissthet som et overordna politisk stridstema i norsk offentlighet.

Nei til EU må skaffe seg en mediestrategi som håndterer den nye medievirkeligheten, og makter å få oss bokstavelig talt «på nett» med yngre generasjoner (spesielt), men også folk flest som i stadig større grad er del av «internett-eksplosjonen». Nei til EU har en stolt tradisjon med Kristen Nygaards banebrytende arbeid innen data, men trenger nå en bevisst oppdatering og utvikling av vårt mediearbeid, på mange plattformer.

Fokus bør settes på 2017, neste stortingsvalg. Organisasjonen bør i løpet av 2014/2015 utvikle en helhetlig strategi for hvordan 2017-valget og forberedelsene til dette kan brukes til å komme nærmere organisasjonens målsetting om å få sagt opp EØS-avtalen, herunder avklare spørsmålet om en kampanje for folkeavstemming. **Målet bør være at et oppsigelses-vedtak blir fattet av et flertall på det neste Stortinget 2017-2021, etter at kravet er blitt reist fra et flertall av folket og tunge organisasjoner innen norsk samfunnsliv, med Nei til EU som en pådriver, kunnskapsbase og alliert.** Jeg anser dette for å være et optimistisk tidsperspektiv, på grensa til det realistiske – men det optimale Nei til EU og nei-alliansen kan klare å få gjennomslag for.